

Ska SAK börja

MARKUS HAKANSSON

Några exempel från SAKs olika programområden. Här en flickskola inom utbildningsprogrammet.

MARKUS HAKANSSON

Sjuk- och hälsovård.

KLAS BJURSTRÖM

Rehabilitering av funktionshindrade.

MARKUS HAKANSSON

Dricksvattenbrunnar.

Arbeta i städerna?

– Jag är både för och emot att SAK börjar arbeta i städerna istället för att som nu i huvudsak på landsbygden. Det som talar för att vi skulle göra det är de oerhörda behov som finns, säger Anders Fänge, SAKs platschef i Afghanistan.

I städerna finns många utsatta grupper som är i behov av hjälp.

– Fattiga familjer och framför allt kvinnorna i dessa familjer är speciellt utsatta, liksom barnen, som skickas ut att arbeta. Dessa barn får ingen skolutbildning och därmed sämre förutsättningar i det fortsatta livet, säger Fänge.

TEXT: BÖRJE ALMQVIST

Bland kvinnorna framhåller Anders Fänge framför allt änkor och kvinnor i hushåll där det är kvinnans lön som i huvudsak ska försörja familjen, samt folk som av fysiska skäl inte står sig i den hårda konkurrensen på arbetsmarknaden.

De grupper SAK arbetar för på landsbygden återfinns förstås också i städerna. Delar av SAKs arbete borde alltså gå att implementera i städerna. Ett exempel på sådant arbete är programmet för funktionshindrade. Ett annat är kvinnors hälsa. Ytterligare ett är utbildning. Det finns även andra skäl, än enbart behoven, till att SAK skulle börja arbeta i de urbana miljöerna i Afghanistan.

– På landsbygden är vi kända och har som organisation ett omfattande skyddsnet. Men nu i och med den kraftigt försämrade säkerhetssituationen i stora delar av landet så är frågan om huruvida vi ska börja arbeta i städerna högst relevant. Detta trots att vi alltså är relativt okända i i dessa miljöer, påpekar Anders Fänge.

Men det finns risker med en sådan inriktning.

– Om vi skulle ha insatser i städerna finns det ett nästan obegränsat behov. Städerna har en potential att suga till sig allt stöd på bekostnad av den fattiga landsbygden. För

organisationerna är det ”bekvämt” att bedriva bistånd inne i städerna. Det finns därför en risk att det kan minska stödet till landsbygden. Om det blir lyckosamt kan det också bli som en magnet för fattigt folk på landsbygden som då får ytterligare en anledning att lämna sina hem och söka sig till städerna. Detta i en tid då befolkningsökningen i Kabul redan nu går alldeles för fort, säger Anders.

– Att hjälpa de fattiga på landet och i städerna är en humanitär skyldighet. Det är sant att stöd till folk i städerna kan locka folk att flytta till städerna men vi kan inte ignorera de fattiga. Funktionshindrade till exempel. Dessa grupper ska få stöd var de än bor, säger Shah Mahmood, finanschef och vice platschef för SAK i Afghanistan.

Stöd till funktionshindrade

När jag frågar Shah Mahmood om han tror att SAKs insatser på hälsosidan skulle kunna fylla en funktion i till exempel Kabul, svarar han först:

– Det är tveksamt om vi skulle få finansiering för det. Äsch, jag pratar så mycket ekonomi, säger han och övergår till att istället resonera kring behoven och vad som skulle vara möjligt inom SAKs kompetensområden.

Men Shahs första kommentar är viktigt att hålla i minnet. Biståndsmedlen är begränsade och donatorerna har sina egna prioriteringar och ekonomiska ramar. Det gör att ett skriande behov bland utsatta människor inte alltid är tillräckligt för att få de anslag som behövs även om SAK har kapacitet att genomföra arbetet.

Det i SAKs verksamhet som Shah Mahmood tror skulle lämpa sig bäst i Kabul är stöd till funktionshindrade.

– Det skulle fylla en viktig funktion. Det finns inte tillräckliga möjligheter att få mikrolån för funktionshindrade i Kabul idag. Här skulle

Shah Mahmood.

SAK kunna spela en roll. Vi skulle också kunna arbeta med att integrera funktionshindrade barn i de vanliga skolorna. Det skulle vara ett uppskattat arbete och staten skulle kunna lära av det, säger han.

På hälsosidan ställer han sig dock lite frågande till SAKs kapacitet att hjälpa fattiga som inte har råd med mediciner, men...

– Det skulle vara möjligt om vi har samarbetspartners som kan identifiera de behövande.

Vatten, sanitet och utbildning

På vatten och sanitetsidan ser Shah Mahmood SAKs mångåriga erfarenhet och kompetens som en stor tillgång.

– I Kabuls ytterområden är tillgången på vatten och sanitet mycket dålig. Det är något som SAK skulle kunna göra något åt.

På utbildningsidan är Shah Mahmood igen lite frågande till vad SAK skulle kunna bidra med. Men han ser positivt på idén att konstruera skollokaler för gatuarbetande barn i anslutning till och integrerade med de befintliga statliga skolorna. Lokaler där de kan få möjlighet till undervisning på tider när det är möjligt för dem att komma. Barnorganisationen Aschiana är ett exempel på detta. Här bedrivs undervisning för gatuarbetande barn på lämpliga tider. Där ser Shah en möjlighet för våra skolkonsulenter att göra en insats.

– De skulle kunna bidra till att höja standarden på undervisningen.

Föräldrar till funktionshindrade barn är en grupp där behovens omfattning är oklart. Det kan handla om att få avlastning en eller flera dagar i veckan. Vid ett samtal med Carol Le Duc, tidigare genusrådgivare på SAK, som numera arbetar med skyddsfrågor på Europeiska Kommissionen i Kabul, förklarade hon problemen.

– Många föräldrar till barn med både fysiska och mentala funktionshinder klarar inte av situationen. Barn låses in och till och med kedjas fast ▶

► för att föräldrarna inte klarar av dem. Det jag har sett av SAKs program för funktionshindrade i Mazar-i-Sharif med social integrering är en modell som skulle kunna användas, förklarade Carol le Duc.

Stad och landsbygd

Frågan om den urbana fattigdomen går inte att isolera från den utbredda fattigdomen på landsbygden. De är tätt sammanlänkade.

– Den största fattigdomen finns alltså på landsbygden. Befolkningsökningen har lett till att egendomar har delats upp. Förr var fem hektar mark tillräckligt för en familj men när familjen växer till att omfatta 20 personer räcker inte längre marken till för att föda familjen. Många människor har kommit till städerna men en del har faktiskt återvänt, säger Shah Mahmood och fortsätter: men situationen i Kabul har verkligen förvärrats, folk har blivit fattigare.

Som Kabulbo ser han det dagligen.

– Pojkar och flickor som tvingas arbeta har en svår livssituation. De går runt och knackar dörr och ber om mat och pengar. Andra som har det mycket svårt är familjer som inte har någon inkomst, fattiga familjer som inte har några arbetande barn och gamla som inte har några som kan ta hand om dem. Det finns också folk som har flytt undan strider och som bor i tält. Värst är det på vintern när folk inte har råd med ved, säger Shah Mahmood.

Han berättar att förr fanns det hundratals fabriker längs Jalalabadvägen där SAKs huvudkontor ligger. De hade tusentals anställda. Idag finns här inga fabriker längre.

– Idag är folk desperata för att få arbete. En gång när jag behövde anställa en person för en dag så omringades bilen av folk och jag var tvungen att köra därifrån men en av männen kastade sig in i bilen. När jag frågade vad han ville ha betalt så sa han att han accepterade vad som helst bara han fick jobb.

Shah Mahmood anser att staten är en av huvudorsakerna till den ökande fattigdomen. De har till exempel ingen priskontroll på gasol och de tar bort folks möjlighet till inkomster

BORJE ALMQVIST

Det är många om budet vid vattenpumpen på gatan Jade Maiwand i Kabul.

genom att förbjuda gatuförsäljning.

– Var ska folk ta vägen? Jag har sett poliser förstöra gatuförsäljares druvor genom att krossa dem med käppar och sett dem misshandla försäljare, berättar han.

Jordbrukssektorn

Ett stort problem på landsbygden är att landsbygdsekonomin är outvecklad. För att folk ska ha en större möjlighet att försörja sig på landsbygden krävs satsningar inom jordbrukssektorn.

– Det behövs agro-bussness för att förädla jordbruksprodukterna och marknadsföringsinsatser, säger Anders Fänge.

– Det behövs lagerlokaler så att folks produkter inte ruttnar. Till exempel kommer största delen av årets äppelskörd att ruttna bort. Nu är äpplen jättesbilliga men om tre månader kommer de pakistanska äpplena som kostar 6-7 gånger så mycket, berättar Shah Mahmood.

Både Shah och Anders lyfter fram landsbygdsutvecklingsprogrammet som en metod för att motverka urbaniseringen. Att SAK skulle kunna göra en större satsning landsbygdsutveckling och på mikrolån.

– Det bör förstärkas med projekt som hjälper folk med deras försörjning så att de slipper flytta till Kabul. Vi bör stärka folks ekonomiska situation och stödja deras försörjning, säger Shah.

– Vi har ett pilotprojekt i Kunduz där vi förbättrar mattväverskors levnadsförhållanden. Vi ger dem ökade inkomster genom att länka dem direkt till marknaden utan mellanhänder, berättar Anders Fänge.

Går det att ställa risken för en snabbare urbanisering mot det faktum att städernas fattiga behöver stöd för att minska deras nöd? Är det ens en fråga när miljontals människor redan har strömmat till städerna utan att det satsats på att bistå de urbant fattiga? ■